

bi svoju knjigu ili barem dio objavio i na hrvatskom jeziku.

Matija Berljak

Andrej SAJE, *La forma straordinaria e il ministro della celebrazione del matrimonio secondo il Codice latino e orientale*, Tesi Gregoriana, Serie Diritto Canonico 61, Editrice Pontificia Università Gregoriana, Rim 2003., 269 str.

U izdanju Papinskog sveučilišta Gregorijana od 1995. godine, u nizu 'Tesi Gregoriana', objavljuju se »alcune delle migliori tesi« napisane na tom poznatom Rimskom sveučilištu. U tom nizu kao 61. svezak Fakulteta kanonskoga prava objavljeno je i djelo dr. Andreja Saje. Doktorsku disertaciju pod gornjim naslovom izradio je pod vodstvom profesora kanonskoga prava Janusza Kowala. Nakon predstavljanja i obrane povjerenstvo Fakulteta kanonskoga prava je ocijenilo da rad Andreja Saje, prezbitera ljubljanske nadbiskupije, može biti uvršten u spomenuti niz u kojem se objavljuju samo 'neke od najboljih disertacija'.

Ženidba sadrži bitna društvena, duhovna i fizička dobra i vrijednosti pa stoga izaziva veliko zanimanje kod ljudi. Naime, »spas osobe te ljudskog i kršćanskog društva usko je povezan sa sretnim stanjem u bračnoj i obiteljskoj zajednici« (GS 47). Brak i obitelj predstavljaju jedno od najdragocjenijih dobara čovječanstva. Oni su od Boga ustanovljeni u samom stvaranju i u samima sebi usmjereni k ispunjenju u Kristu. Crkva, svjesna da je dobro građanskoga društva i njezino vlastito dobro duboko povezano s dobrom 'temeljne stanice' koja je obitelj, posvećuje veliku brigu i

pruža svekoliku pomoć da zaštiti obitelj u svim njezinim dimenzijama. Zbog toga je Crkva tijekom povijesti nastojala da se ženidbe sklapaju javno 'pred Crkvom', zatim je razvila vlastiti liturgijski ali i kanonski oblik sklapanja ženidbe o kojem danas ovisi valjanost ženidbe. Ipak, Zakonodavac ne može zanemariti izuzetne slučajeve u kojima je nemoguće održavati spomenuti oblik propisan zakonom – a stranke imaju sve uvjete i ujedno potrebu za sklapanje ženidbe – tada nužno prevladava naravni zakon pred čisto ljudskim zakonima pa makar oni bili i crkveni.

Andrej Saje govori u svojoj disertaciji upravo o izuzetnim slučajevima, tj. o izvanrednom obliku sklapanja ženidbe i s njim povezanim pitanjem o službeniku ženidbe, o vjenčatelju i to i u latinskoj i istočnim Crkvama.

Autor ističe u *Uvodu* (str. 5-7) svoga djela, da se u istraživanju izvanrednog ženidbenog oblika služi povijesno-pravnom metodom, a u tumačenju različitih izvora upotrebljava analitičku metodu. Studija se ne ograničava samo na sada važeće crkveno zakonodavstvo o spomenutom obliku, nego se u njoj iznose i odredbe prethodnih razdoblja koje su zapravo temelj nastanka i tumačenja današnjih propisa.

U prvom poglavlju (str. 9-68) pisac, na temelju izvora, bogate i svjetski priznate literature, prikazuje povijesni razvoj oblika sklapanja ženidbe do Tridentskog sabora (1545.-1563.). Riječ je o načinima na koji je ženidba bila sklapana u starini: u židovskoj, grčkoj, rimskoj i germanskoj tradiciji. Zatim se govori o obredima kojima su se slavile kršćanske ženidbe u zapadnoj i istočnim Crkvama. Crkva sve do Tridentskog sabora nije propisala općim zakonom oblik o kojem bi ovisila valjanost ženidbe. Kršćani su sklapali valjane ženidbe prema običajima i obredima pojedinih naroda, ukoliko se oni nisu protivili božan-

skom pravu, ali je nastojala u sklapanje ženidbe utisnuti kršćanski duh.

Zatim u drugom poglavlju (str. 69-134) Autor analizira crkvene odredbe od dekreta Tridentskog sabora *Tametsi* pa do *Zakonika kanonskoga prava* iz 1917. godine. Naime, kad je Crkva 1563. spomenutim dekretom uvela propisani bitni oblik sklapanja ženidbe, o kojem je ovisila sama valjanost ženidbe, javljali su se slučajevi u kojima on nije mogao biti primijenjen. Upravo za takve slučajeve počinje se od 1602. godine uvoditi izvanredni oblik sklapanja ženidbe. Dr. Saje potanko govori o autentičnim odgovorima, tumačenjima, nadopunama mjerodavnih vlasti u svezi valjanosti ženidbi koje se sklapaju u tom razdoblju bez prisutnosti svećenika, te na temelju isprava iz Tajnog vatikanskog arhiva analizira nastanak odredbi *Zakonika* iz 1917. o izvanrednom ženidbenom obliku.

U zadnjem, trećem poglavlju (str. 135-208) Pisac govori o razvoju izvanrednog oblika sklapanja ženidbe od prvog crkvenog *Zakonika* iz 1917. pa do sada važećeg *Zakonika kanonskoga prava* (kan. 1116) iz 1983. i *Zakonika kanona istočnih Crkava* (kan. 832) iz 1990. godine. Andrej Saje analizira dokumente i tumači promjene koje su se dogodile u sada važećem crkvenom *Zakoniku*, a tiču se izvanrednog oblika sklapanja ženidbe. Poglavlje zaključuje o službeniku u izvanrednom ženidbe-

nom obliku kako u latinskoj tako i u istočnim Katoličkim Crkvama.

Na kraju Autor donosi bogatu *Bibliografiju* (str. 231-260) koju dijeli na izvore i dokumente (Saborske, rimskih prvosvećenika, Rimske kurije, navodi i druge važne dokumente i sudske presude) te navodi knjige i članke – i s hrvatskog jezičnog područja – koji se odnose na temu disertacije. Završava s *Kazalom imena autora* (str. 261-263) i preglednim *Sadržajem* njegova djela (str. 267-269).

Dr. Andrej Saje pokazao se u ovoj disertaciji vrsnim znanstvenim radnikom, što pokazuje i sama činjenica da mu je djelo uvršteno u priznati niz 'Tesi Gregoriana'. Knjiga s bogatom bibliografijom od velike je važnosti ponajprije za kanonsko pravo, crkvene sudove, kanoniste ali i za druge znanstvene i pastoralne radnike. Ova studija daje nove spoznaje, potiče na daljnja istraživanja i primjene na pravnom, sudskom, pastoralnom, povijesnom ... polju. Spominjemo još vrlo lijep omot i opremu ove knjige pa da bude opravdano preporučena svima koji se bave tom problematikom, a služe se talijanskim jezikom.

Završavajući ovaj prikaz čestitamo Autoru i želimo da nastavi znanstveno-istraživački rad koji je uspješno započeo.

Matija Berljak